

ЛЕКЦІЯ №1: «ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА, НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА»

ПЛАН:

1. Поняття та предмет право соціального захисту.
2. Метод і система права соціального захисту.
3. Джерела прав соціального захисту.
4. Принципи права соціального захисту України.
5. Міжнародно-правове регулювання відносин у сфері соціального захисту та його вплив на національну юридичну практику.
6. Пріоритетні напрями розвитку та оптимізації державної політики у сфері соціального захисту.

Розглядаючи питання про поняття, предмет, метод та систему права соціального захисту насамперед слід акцентувати увагу на тому, що система соціального захисту як особливий соціальний та правовий інститут знаходиться в процесі свого розвитку. Термін «соціальний захист» має різні значення і використовується у широкому та вузькому розумінні. Вказане поняття потребує аналізу та чіткого визначення. Таким чином, в першу чергу, необхідно надати відповідь на питання, що саме являє собою право соціального захисту: самостійною галуззю, підгалуззю чи окремим інститутом права.

Визначення системи права соціального захисту в Україні, на сьогоднішній день ускладнюється відсутністю єдиного законодавчого акта, у котрому вона була б встановлена. Водночас основні структурні частини цієї сфери передбачено в Концепції соціального забезпечення населення України 1993 р., яка не тільки окреслила загальну будову галузі, а й стала основою для реалізації її положень у подальшому законодавстві.

Окрім того, дуже важливим є висвітлення питання, що саме є предметом права соціального захисту, яку саме систему суспільних відносин дане право регулює. Предметом права соціального захисту є комплекс суспільних відносин, у яких

реалізуються заходи держави щодо захисту населення від несприятливих наслідків соціальних ризиків.

В подальшому при висвітленні даного питання, необхідно надати визначення, що є методом галузі права, і які саме методи використовуються у праві соціального захисту. Слід виділяти загальнодозволений і спеціально дозволений (дозволено лише те, що прямо зазначено в законі). Остання думка видається такою, що найбільше відповідає засобам правового регулювання у сфері соціального захисту.

Розглядаючи питання джерел права соціального захисту, важливо визначити систему нормативно-правових актів, що регулюють відносини, які є предметом галузі права, при цьому необхідним є зазначення окремих Законів, що мають найбільш важливе значення.

Наступне питання стосується принципів права соціального захисту. Слід зазначити, що в загальному вигляді принципи права – керівні засади, ідеї, які зумовлені об'єктивними закономірностями існування, рівнем розвитку суспільства і визначають зміст і спрямованість правового регулювання. Значення принципів права полягає в тому, що вони у стислому вигляді, концентровано відображають найсуттєвіші риси комплексу правових норм у конкретній сфері суспільних відносин. При висвітленні даного питання важливо надати визначення, що ж принципом права, а також надати різні класифікації принципів, що виділяються у теорії.

Праву соціального захисту як одній з галузей національного права притаманні принципи, спільні для усіх галузей права. До таких належать: закон системно-структурної організації права, відповідності об'єктивного і суб'єктивного права, внутрішньої несуперечності правової системи, верховенства права, верховенства закону стосовно нормативно-правових актів іншого порядку тощо.

Загальні (галузеві) принципи права соціального захисту як галузі права можна поділити на змістовні та формальні. Змістовні принципи формулюють загальні засади змісту права на соціальний захист. Формальні принципи відображають якість юридичного механізму забезпечення такого права.

Внутрігалузеві принципи права стосуються певного структурного підрозділу галузі права.

Розглядаючи питання про міжнародно-правове регулювання відносин у сфері соціального захисту та його вплив на національну юридичну практику слід зазначити, що міжнародно-правове регулювання відносин у сфері соціального захисту здійснює значний вплив на розвиток національного законодавства. Такий вплив має як обов'язковий, так і необов'язковий характер. Виділяють кілька способів впливу міжнародних норм на внутрішнє законодавство: пряме застосування міжнародних актів після їх ратифікації; включення міжнародних норм до тексту законів; реалізація положень ратифікованих або нератифікованих актів за допомогою внутрішнього законодавства.

Сьогодні проблема упровадження міжнародних стандартів набула для України практичного значення. Міжнародно-правове регулювання відносин у сфері соціального захисту здійснює значний вплив на розвиток національного законодавства. Таким чином, при висвітленні цього питання важливо зазначити, який саме вплив справляє міжнародне право на внутрішнє законодавство, навести конкретні приклади та зазначити окремі міжнародні договори та Конвенції.

Останнє питання стосується пріоритетних напрямів розвитку та оптимізації державної політики у сфері соціального захисту. Тут варто акцентувати увагу на тому, що одним із глобальних викликів, що постали сьогодні перед Україною, є утвердження економіки, в основу розвитку якої поставлена людина. На основі цього, необхідно визначити, що саме є державною політикою, який орган здійснює державну політику у сфері соціального захисту, а також у яких напрямках працює держава з метою врегулювання та стабілізації питань, що стосуються соціального захисту.

Соціальна політика є ключовим чинником у діяльності соціально орієнтованої держави. Соціальна політика – це сукупність принципів, рішень, дій суспільних об'єктів, що знаходять втілення в соціальних програмах і соціальній практиці з метою задоволення соціальних потреб та інтересів людини, соціальних спільнот і суспільства в цілому.

В Україні на сьогодні створена належна правова та організаційна основа державного впливу на соціальну сферу.

Необхідно виробляти власну модель соціального захисту населення, продовжувати формування мережі соціальних служб у наданні якісних соціальних послуг населенню.

Успішна державна політика у сфері соціального захисту населення України залежить від ефективності системи установ соціального захисту.

Тому державну політику у сфері соціального захисту населення в Україні не можна вважати остаточно сформованою як на законодавчому, так і на виконавчому рівні.